

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

וילך

(חלק כד שיחה ג)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת האזינו, כו אלול, ה'תשפ"ד — ג תשרי, ה'תשפ"ה (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2024
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

וילך ג

בחצוצרות⁸ – הוא מזה⁹ שהציווי (של משה) „הקהילו” הי’ אל הלויים, ואילו התקיעה בחצוצרות חייבת להיות ע”י הכהנים דוקא, „בני אהרן הכהנים”¹⁰ –

אבל מה שכתב רש”י „לפי שנאמר עשה לך ולא השליט יהושע עליהם” אינו מובן – יהושע מאן דכר שמ”י!?

הלא רש”י בא לתרץ מפני מה לא הקהיל משה את הקהל ע”י החצוצרות – וא”כ הי’ לו לומר (בקיצור), „ולא תקעו כו’ להקהיל את הקהל לקיים מה שנאמר ואין שלטון ביום המות”!

יתירה מזו: מקורו של רש”י הוא בתנחומא¹¹ (ובמדרש רבה¹²) על הפסוק⁴ „עשה לך”¹³ – אבל שם אכן לא הובא ענין זה ש„לא השליט יהושע עליהם” בנוגע להקהלה ב„אותו היום” (שמת משה)¹⁴, אלא נתבאר שבאופן

א. בסיום פרכתנו¹ מסופר אודות ציווי משה רבינו אל „הלויים נושאי ארון ברית ה’”: „לקוח את ספר התורה הזה גו’ הקהילו אלי את כל זקני שבטיכם ושוטריכם ואדברה באזניהם גו’”.

ועל התיבות „הקהילו אלי”² פירש רש”י: „ולא תקעו אותו היום בחצוצרות להקהיל את הקהל³, לפי שנאמר⁴ עשה לך ולא השליט יהושע עליהם, ואף בחייו נגנזו קודם יום מותו⁵ לקיים מה שנאמר⁶ ואין שלטון ביום המות”.

בפשטות יש לפרש⁷, שבדבריו בא רש”י לתרץ את השאלה בפסוק (כמובא בגוף דבריו – „ולא תקעו אותו היום בחצוצרות להקהיל את הקהל”): מפני מה לא הקהילו את הקהל ע”י החצוצרות (כמ”ש בפרשת בהעלותך⁴ „עשה לך שתי חצוצרות גו’ למקרא העדה”)?

– וההכרח לומר ש„הקהילו” כאן אין מובנו „כמשפט הידוע והיינו

(8) ל’ המשכיל לדוד כאן.

(9) משכיל לדוד. ועד”ז מפרש במלאכת

הקודש. וראה גם באר יצחק.

(10) בהעלותך שם, ת.

(11) בהעלותך י (וכן בתנחומא באבער שם יח).

(12) שם פט”ו, טו.

(13) וראה ג”כ ב”ר פצ”ו, ג. תנחומא ויחי ב

(ובתנחומא באבער שם ג). – אבל במקומות הנ”ל

לא הובא הענין ד„עשה לך” (ולא ליהושע) כ”א

רק ש„נגזם הקב”ה שלא יהא אחר תוקע בהן והן

באים אצלו (למשה ביום מותו בלי חצוצרות) . .

לקיים מש”נ ואין שלטון ביום המות”. וראה קה”ר

פ”ח, ת. וראה הערה הבאה.

(14) ביפה תואר (השלם) לבר”ר שם (בפי’ הב’.

וכ”כ בנור הקודש (השלם) שם) מפרש שהכוונה

בבר”ר שם (ועד”ז הוא בתנחומא ויחי שם) „שלא

יהא אחר תוקע בהן” היא לשלול יהושע (ובנור

(1) לא, כה ואילך.

(2) שם, כח.

(3) כמש”נ בסיום הסדרה „כל קהל ישראל”.

וראה רמב”ן כאן (פסוק כד).

(4) בהעלותך י, ב.

(5) ראה לקמן הערה 16 ובשוה”ג הא’ שם.

(6) קהלת ת, ת.

(7) שפ”ח כאן. וראה גם במדרשים שצויינו

לקמן הערות 11-13.

ומפני זה הוצרך רש"י להודיענו ש"לא השליט יהושע עליהם".

אבל זה אינו מיישב את לשון רש"י. דלכל לראש הי' לו לרש"י לתרץ מפני מה לא השתמש משה בחצוצרות (— מצד "אין שלטון ביום המות"), ואח"כ להוסיף, שהטעם שלא תקעו בהם (עכ"פ) מצד יהושע הוא כי "ולא השליט יהושע עליהם" — אבל לא לפתוח בענין "לפי שנאמר .. ולא השליט יהושע עליהם"![

ב. גם ישנם כמה דיוקים בלשון רש"י בזה, ובהם¹⁶:

(א) לשון "שליטה" — "ולא השליט (יהושע עליהם)" — לכאורה אינה מתאימה בנוגע לחצוצרות; והי' לו לרש"י לומר (ע"פ לשון המדרש הנ"ל) "ולא נשתמש בהן יהושע" וכיו"ב, ובפרט שלפי כמה גירסאות איתא (גם)

כללי יהושע "לא נשתמש בהן" — מפני שהכתוב אומר "עשה לך .. אתה משתמש בהן ואין אחר משתמש בהן, תדע לך שהרי יהושע תלמידו של משה לא נשתמש בהן .. כשבא להלחם ביריחו"; ורק לאחר זה מוסיף המדרש בתור חידוש בפני עצמו: "ולא תאמר יהושע בלבד אלא משה רבינו עצמו עד שהוא בחיים נגנזו .. הקהילו אלי .. והיכן היו החצוצרות .. אלא .. נגנזו .. לקיים מה שנאמר אין שלטון ביום המות".

ותמוה: איך יתכן שדוקא רש"י, המפרש פשוטו של מקרא, הוא שהאריך בענין "לפי שנאמר .. ולא השליט יהושע עליהם" בקשר להקהלה שע"י משה (הקהילו אלי"!)!

[יש מפרשים¹⁵, ש"אם הי' יהושע שולט בהם אחרי מות משה היו תוקעים בהם אף אותו יום שמת משה",

הקודש מסתייע מפרש"י כאן. וראה דעת ר"א בקה"ר שם.)

אבל [נוסף לזה שאפשר לפרש שקאי על משה (כפי הא' ביפ"ת (וראה ביפ"ת הקצר). וכ"פ רש"י שם. וראה רד"ל שם, הרי בכל אופן]: כדי לתרץ מדוע לא הקהיל משה את הקהל ע"י חצוצרות — שרק זה בא רש"י לתרץ (משא"כ במדרש שם שקאי על גניזת החצוצרות בכלל) — מספיק הטעם דאין שלטון ביום המות.

(15) שפ"ח כאן. ועד"ז בנור הקודש שם. וראה ג"כ באר יצחק.

— ומ"ש בנור הקודש שם ("יתר נ"ל") דכוונת רש"י ב"ולא השליט יהושע עליהם" היא רק להוכיח ש"תקיעת החצוצרות הוא סימן שולטנות של מלכות" [ולא בא לשלול שיהושע לא השתמש בהן ביום ההוא, כי "יהושע עדיין לא נהג מנהג גדולה בחיי משה" — הוא דוחק, ולא משמע כן ממשטות לשון רש"י. ונוסף לזה: ממשטות לשון רש"י מוכח שיהושע כבר נעשה מלך באותו היום (כדלקמן סעיף ד).

16) הטעם שרש"י מדייק לומר שנגנזו, קודם יום מותו* ולא ביום מותו עצמו (כקושיית המשכיל לדוד), ובפרט שבמדרשים הנ"ל נאמר רק "עד שהוא בחיים", "בשעה שנטה למות" וכיו"ב — יש לומר:

הטעם בפשטות שטעונים גניזה הוא שלא להכשיל אחרים שאסורים להשתמש בהם**, וע"ד פרש"י לעיל (אחרי טז, כג) בנוגע לבגדי כה"ג דיהו"כ"פ. ומכיון שביום מותו כבר לא היו ראויים לשימוש (מצד אין שלטון ביום המות), הוצרך לגנום, קודם יום מותו* — לפני חלות האיטור, שלא יהא מכשול אף למקצת היום.

(* ב"ס"א" ב"רש"י שלפנינו "ביום מותו". ובכת"י רש"י אחרים (שתח"י) "קודם מותו". אבל בדפוס ראשון, דפוס שני וכמה כת"י רש"י (שתח"י) הוא כבפנים.

(** וכפשטות לשון הבי"ר ותנחומא ויחי שם. ועד"ז בקה"ר שם (וראה פ"י מהר"י שם). ואין צורך לדחוק כבשפ"ח כאן.

אשר „(ויצו משה את) הלויים גוי' לקוח את ספר התורה הזה גוי' קאי על הכהנים (כדכתיב לעילי' „ויתנה (את ספר התורה) אל הכהנים בני לוי גוי'"), ולפי זה הרי אפשר לנקוט (עכ"פ – ע"ד הפשט) ש„הקהילו" היינו „כמשפט הידוע והיינו בחצוצרות” –

בפירוש רש"י על „עשה לך” – „אתה עושה ומשתמש בהם ולא אחר”.

(ב) מפני מה העתיק רש"י את תיבת „אלי" בדיבור המתחיל – הלא לכאורה אינו מפרש כי אם את תיבת „הקהילו”, שאופן ההקלה לא הי' ע"י חצוצרות.

218

ג. והביאור בזה, ובהקדים:

אלא כוונת רש"י כאן היא (בעיקר) לשאלה (כללית) (ב"ב) התיבות „הקהילו אלי" (כדלקמן), וכדי ליישב שאלה זו, פירש רש"י (שבנדון דידן „הקהילו" הי' באופן של) „ולא תקעו אותו היום בחצוצרות להקהיל את הקהל”, וע"י ביאור הטעם שהקהלה לא היתה בחצוצרות, מתורצת בדרך ממילא השאלה הכללית.

ידוע, שדרכו של רש"י בפירושו על התורה (ועל הש"ס), ע"ד הרגיל, שלא לפרט את השאלה שבא לתרץ, אלא להתחיל מיד בהרצאת פירושו על הפסוק, כך שבדרך ממילא סרה השאלה (או השאלות).

ד. השאלה (בתיבות „הקהילו אלי") שבא רש"י לתרץ:

יתירה מזו: במקומות רבים שבהם פותח רש"י את פירושו בשאלה, אין זה משום שזוהי השאלה העיקרית בפסוק שבא לתרץ, כי אם שמתוך תירוצה של שאלה זו מתורצת בדרך ממילא השאלה העיקרית בפסוק (שאין רש"י מפרטה)¹⁷.

כבר פירש רש"י בתחילת הפרשה²⁰: „לא אוכל עוד לצאת ולבוא . . לא אוכל איני רשאי שנסתלה ממני הרשות ונתנה ליהושע", וכמה פסוקים לאחרי זה²¹ לימדנו רש"י כלל: „דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור". ונמצא, שכבר נעשה יהושע²² „דבר (אחד) לדור”.

ועד"ז בנדון דידן: אף שרש"י פותח את פירושו ב„ולא תקעו אותו היום בחצוצרות”, אין זו השאלה העיקרית בפסוק

– ואדרבה, כמה פשטנים¹⁸ פירשו

(17) ראה משיכל לדוד בהקדמתו ד"ה בא. וראה ג"כ „כללים ברש"י" שנדפסו בסוף מס' ברכות (ש"ס ווילנא).

ולכן מביא רש"י לפעמים סתירה מפסוק שטרם למדו התלמיד – כי אין כוונתו שזוהי הקושיא בהפסוק, כ"א שע"י תירוץ הסתירה תתורץ בדרך ממילא הקושיא בהפסוק (שאין רש"י מפרטה) – ראה לדוגמא: פרש"י בפרשתנו לא, ז (נת' בלקו"ש ח"ט ע' 307 ואילך). פרש"י וישב לה, יג (נת' בלקו"ש ח"י ע' 122 ואילך). ועוד.

(18) ראב"ע וחזקוני פרשתנו לא, כה. רמב"ן

שם, כד (וממשיך שהם הקהילו כו'). – אבל מדסתים רש"י, מוכח שמפרש דקאי על הלויים.

(19) שם, ט. – בפרש"י שם „נתנה לבני שבטו". אבל ראה בארוכה לקו"ש ח"ט ע' (316 ואילך) שגם לרש"י הנתנה בפועל היתה רק להכהנים. ע"ש.

(20) לא, ב.

(21) שם, ז.

(22) ראה לקו"ש חכ"ט ע' (198 ואילך) ביאור

באופן אחר.

ולפי זה מוקשה: איך יתכן שהקהלת בני ישראל היתה ע"י משה?

ה. בענין „עשה לך, ולא השליט יהושע עליהם“, לכאורה אינו מובן:

הדיוק „עשה לך“, „אתה עושה ומשתמש בהם ולא אחר“²⁶, שולל לכאורה רק את השימוש בהם ע"י איש אחר סתם; אבל יהושע, הלא עליו נאמר „יפקוד ה' איש על העדה אשר יצא לפניהם גו'²⁷, והוא מנהיג בני ישראל, רועה עדת ה' כממלא מקומו של משה רבינו – וא"כ למה לא יעברו החצוצרות ליהושע (כדי להשתמש בהם „למקרא העדה“) כשם ששליטתו של משה עברה ליהושע?

ומזה גופא מוכח²⁸ שלא כל עניני משה עברו ליהושע, כי שליטת משה על בני ישראל היתה נעלית מזו של יהושע (ע"ד מה שכבר הודיענו רש"י לעיל²⁹: פני משה כחמה פני יהושע כלבנה). וזהו דיוק לשון רש"י „לא השליט יהושע עליהם“ – שליהושע לא היתה שום שליטה עליהם, כי לא כל ענין שליטתו של משה נמסר ליהושע³⁰.

ועפ"ז מובן, שכל זמן שמשה רבינו ה' חי, אפילו לאחרי ש„נטלה ממני הרשות ונתנה ליהושע“, אין כל מקום לכך שיהושע יקהיל את בני ישראל (בפני משה רבינו)³¹, מאחר שהיו

הן אמת, שמשה רבינו ביקש לדבר לבדו אל בני ישראל, „ואעידה בם את השמים ואת הארץ גו'²³ – אבל הרי הקהלה של הקהל היא ענין השייך רק אל הנשיא, אל מנהיג הדור; ומאחר שיהושע כבר נעשה ה„דבר (אחד) לדור“²⁴, ה' הוא צריך להקהיל את בני ישראל ואזי משה ה' מדבר אליהם.

[ועכ"פ היתה הקהלה זו צריכה להיות ע"י שניהם ביחד – ע"ד הדיבור (בעת ההקהלה) לבני ישראל שהי' ע"י שניהם: „הוא והושע בן נון“²⁵ – אבל לא „הקהילו אלי“, שמודגש בציווי על ההקהלה שהיא אלי (אל משה), והרי זה שולל את יהושע].

וכדי לתרץ שאלה זו, מקדים רש"י „ולא תקעו אותו היום בחצוצרות להקהיל את הקהל (ומבאר מיד בנוגע ליהושע) לפי שנאמר עשה לך (ומדייק בזה) ולא השליט יהושע עליהם“, שבזה (ש„לא השליט יהושע עליהם“) מתבאר בדרך ממילא הטעם שההקהלה היתה ע"י משה, כדלקמן.

(23) שם, כח ובפרש"י שם. וראה לעיל שם, יט (ובפרש"י שם).

(24) ומ"ש רש"י (האינו לב, מד), „שבת של דיוחי היתה“ – הרי (בנוסף ע"ז שענין זה כותב רק לקמן, הרי) שם גופא ממשיך רש"י „נטלה רשות מזה ונתנה לזה“, ו„דיוחי“ פירושו (בפשטות*) – „בהתחלת היום למשה וסופו ליהושע“ (פרש"י ד"ה דיו זוגי סוטה יג, סע"ב).

(25) האינינו שם. וראה הערה הקודמת.

(* אבל ראה לקמן הערה 30. – אבל בכל אופן עכצ"ל שיהושע נעשה העיקר, כלשון רש"י שם „נטלה רשות מזה ונתנה לזה“.

(26) ל' רש"י בהעלותך (הנ"ל סעיף ב). והוא

מתחומא ובמדב"ר בהעלותך שם.

(27) פנחס כז, טזיז.

(28) ראה גם נזר הקודש שם. ולהעיר גם

מבחי בהעלותך שם („ועל דרך האמת“).

(29) פנחס כז, כ.

(30) ועפ"ז יל"פ ל' רש"י (האינינו שם), „דיוחי“

– ששניהם היו „מלך“ לאותו היום. וראה לקו"ש שם.

(31) ובפרט ע"פ הגירסא בדפוס ראשון דרש"י

אשר עד ליום ההוא ניתנו למשה (חמישים) חסר אצח³⁵ – שער הנוזן).

ויש לומר הביאור בזה, שמה ש"אין שלטון ביום המות" הוא (אצל צדיקים) מצד מעלת יום המיתה, שאז הם למעלה מענין השלטון:

שליטה מורה על שייכות מסוימת של השולט אל הנשלטים. אמנם המלך הוא „משכמו ומעלה גבוה מכל העם“³⁶ – אפילו „שכמו“ הריהו „גבוה מכל העם“, ועאכו"כ ש„ראשו“ הוא למעלה מכל העם – אבל מכל מקום, הרי זו הגבהה והתנשאות שיש לה שייכות אל העם והיא בערך אליו, וזהו תוכן ענין השליטה.

משא"כ ביום המיתה הרי הוא מתעלה להיות למעלה לגמרי מן העם, וממילא אינו שייך אז לענין של „שלטון“ על העם.

ועל כן ה' אפשר להעלות על הדעת, שמאחר שמה רבינו נתעלה לדרגה שלמעלה לגמרי מענין של שליטה על ישראל, אזי ח"ו אין עוד שום שייכות וקשר בין משה לישראל – ועל זה מלמדנו הפסוק שמה רבינו, אפילו בעת עמידתו במדרגה זו (דיום מותו), אומר „הקהילו אלי“, למשה. כי בני ישראל הריהם (בעצם) מציאות אחת עם (העצם ד) משה רבינו. ובלשון רש"י³⁷: משה הוא ישראל וישראל הם משה.

וזהו הטעם (הפנימי) שהקהלה היתה ללא חצוצרות: אופן ההקהלה

ענינים שלא עברו ליהושע, ומשה לבדו ה' השליט היחיד בהם.

– ורק לאחר שיישב רש"י את השאלה העיקרית, והנוגעת למאורע ההקהלה בכללותו „הקהילו אלי“ (מפני מה היתה ההקהלה „אלי“, ע"י משה), מפרש רש"י את הפרט – האופן ד„הקהילו“ – מדוע לא השתמש משה בחצוצרות? ומתריך „ואף בחייו נגזזו קודם יום מותו לקיים מה שנאמר ואין שלטון ביום המות“.

ו. מיינה של תורה בפירוש רש"י זה:

לכאורה אינו מובן: הן אמת שהקהלה לא היתה יכולה להיות ע"י תקיעה בחצוצרות (המורה על ענין של שלטון) – אבל למה ה' צורך בשינוי נוסף, שתהי' הקהלת בני ישראל ע"י הלויים, במקומם של הכהנים?

ויובן בהקדים הביאור הפנימי בענין „אין שלטון ביום המות“ – דלכאורה: איך יתכן שביום המיתה אירע אצל משה רבינו ענין של ירידה („אין שלטון“)? הרי אדרבה, בצדיקים צריך להיות להפך: ילכו מחיל את חיל³², התעלות מיום ליום, ומכל-שכן ביום האחרון בחיים חיותו בעלמא דין³³, שבוודאי ה' משה רבינו בתכלית העילוי; ובפרט ע"פ הידוע³⁴ שביום מיתתו השיג (גם) את שער הנוזן (דחמישים שערי בינה שניתנו בעולם,

כאן „ולא השליט הקב"ה את יהושע עליהם בחייו של משה“. וראה גם לקו"ש שם הערה 23 בשה"ג. 32) תהלים פד, ח. ברכות בסופה.

33) ראה אגה"ק ס"ו וך וביאורו וס"י כח.

34) של"ה שסט, א"ב. לקו"ת במדבר יב, א

(בשם הה"מ). ובכ"מ.

35) ראש השנה כא, ב.

36) ש"א ט, ב.

37) חקת כא, כא.

א' מישראל בדרך ממילא אשר, "יראה מילתא זוטרתא היא".]

ועפ"ז יובן הטעם שהקהלה היתה דוקא ע"י הלויים: החילוק בין הכהנים ללויים הוא⁴¹, שהכהנים הם בחי' החסד, המשכה מלמעלה למטה, והלויים הם בחי' הגבורה, העלאה מלמטה למעלה.

ולכן, הקהלת בני ישראל, "אגלי" – אל משה בהיותו במצב של העלאה ביום מותו, למעלה מ"שלטון" – הרי היא ע"י הלויים, הפועלים גם אצל בני ישראל את ההעלאה לדרגתו של משה.

(משיחת ש"פ נצו"י תשמ"ב)

בחצוצרות (מורה על דבר ש)יש בו יגיעה וטירחא; אבל בהקהלת בני ישראל אל משה במדרגת היותו ביום מותו (כאשר נתגלתה עצמיותו) – מתגלית השייכות העצמית של בני ישראל למשה, מתגלית ופועלת.

[וכמו שאמרו חז"ל³⁸ שאצל כל א' מישראל, "יראה³⁹ מילתא זוטרתא היא" מפני ש"לגבי משה מילתא זוטרתא היא", וכביאור רבינו הזקן⁴⁰, שכל א' מישראל יש בו "מבחינת משה רבינו ע"ה". דאע"פ שלא כל אחד מרגיש את בחי' משה שבנפשו, אך מאחר ש"משה הוא ישראל וישראל הם משה", פועלת בחי' משה על (ובתוך) כל

(38) ברכות לג, ב.

(39) כ"ה בע"י שם. וכן נעתק בתניא שבהערה הבאה.

(40) תניא רפמ"ב.

(41) ראה זח"ג מה, סע"ב. לקו"ת סוכות פ, א. ובכ"מ. ס' הליקוטים (ממאמרי כו' דהצ"צ) ערך כהנים (ע' לח ואילך), ערך לויים (ע' תעב ואילך). וש"נ.

